

अटल महापणन विकास अभियान

राज्यातील सहकारी पणन व्यवस्थेतील ५००० संस्थांच्या सक्षमीकरणाच्या कार्यक्रमासाठी विविध स्तरावर समन्वय व संनियंत्रण करण्यासाठी समित्या स्थापन करणेबाबत.

महाराष्ट्र शासन

सहकार, पणन व वस्त्रोद्योग विभाग

शासन निर्णय, क्रमांक:- सपस-२०१७/प्र.क्र.२२८/२४ स

मंत्रालय, विस्तार, मुंबई-३२

दिनांक:- ८ डिसेंबर, २०१७.

संदर्भ :- शासन निर्णय, सहकार, पणन व वस्त्रोद्योग विभाग

क्रमांक:- शिकाना-१२१६/ प्र.क्र.१०/२४ स, दिनांक २०.१२.२०१७.

शासन निर्णय :-

राज्यातील सहकारी पणन व्यवस्थेअंतर्गत असलेल्या विविध कार्यकारी सेवा सहकारी (वि.का.स.) संस्था, खरेदी-विक्री संघ व महाराष्ट्र राज्य सहकारी मार्केटींग फेडरेशनच्या सक्षमीकरणासाठी संदर्भाधिन शासन निर्णयानुसार अटल महापणन विकास अभियान सुरु केले असून, यामध्ये लोकसहभागाबरोबर कार्पोरेट कंपन्यांचा सहभाग घेण्यात येत आहे. या अभियानाद्वारे आतापर्यंत ५०९ सहकारी पणन संस्थांनी स्वबळावर नवीन व्यवसाय (Businesses) सुरु केले असून, ३२८ संस्था नवीन व्यवसाय सुरु करण्याच्या तयारीत आहेत.

२. मा. मुख्यमंत्री, महाराष्ट्र राज्य यांनी अशाप्रकारे राज्यातील वि.का.स. संस्थांनी कर्जवाटप व वसुलीच्या पलिकडे जाऊन बिगर वित्तीय व्यवसाय (Non-Banking Businesses) सुरु करून या संस्थांचे सक्षमीकरणाच्या सुचना दिल्या असून, किमान ५००० सहकारी पणन संस्थांचे सक्षमीकरण करण्याचे उद्दिष्ट ठेवले आहे. या करीता महाराष्ट्र शासन, सहकारी संस्था व कार्पोरेट कंपन्या यांची Public, Cooperative, private partnership (PCPP) मॉडेल मध्ये संयुक्त कंपनी स्थापून १००० Villages Transformation project च्या धर्तीवर हा कार्यक्रम राबविण्याचे सुचित केले आहे.

३. ५००० वि.का.स. संस्थांचे (PACS) सक्षमीकरण करताना एका बाजूने सहकारी पणन व्यवस्थेतील वरच्या स्तरावरील खरेदी- विक्री संघ (KVS) व महाराष्ट्र राज्य सहकारी मार्केटींग फेडरेशन (MSCMF) यांचे सक्षमीकरण जसे अपेक्षित आहे, तसेच दुसऱ्या बाजूने निम्न स्तरावरील उत्पादक शेतकरी भागधारक असलेल्या शेतकरी उत्पादक संस्था (FPO) व महिलांचे स्वयंसहायता गट (SHG) यांचेही सक्षमीकरण व या व्यवस्थेशी संलग्नता अपेक्षित आहे. या संस्थानी कृषी आधारीत, कृषी प्रक्रिया, कृषी पुरक, जीवनाश्यक वस्तू व सेवा, इ. नाविष्यपूर्ण व्यवसाय (Businesses) करताना ग्रामीण भागातील शेतकऱ्यांच्या मालास बाजारपेठ, युवकांना रोजगार व त्यातून ग्रामीण अर्थ व्यवस्थेचा विकास व्हावा हे ध्येय आहे. या पार्श्वभूमीवर सहकारी पणन व्यवस्थेतील ५००० संस्थांचे सक्षमीकरण करताना सहकार, पणन व वस्त्रोद्योग विभागांतर्गत येणारे विविध कार्यालये (उदा. - महाराष्ट्र राज्य सहकारी मार्केटींग फेडरेशन, महाराष्ट्र राज्य कृषी पणन मंडळ, पणन संचालनालय, सहकार आयुक्त व निबंधक, सहकारी संस्था, इ.), कृषी विभाग, ग्राम विकास विभाग, महिला व बाल

विकास विभाग, इ. शासनाच्या विविध विभागांशी व अशासकीय संस्था (जसे कॉर्पोरेट कंपन्या, स्वयंसेवी संस्था, सहकारी संस्था, इ.) यांचेशी समन्वय साधणे गरजेचे आहे. त्यामुळे वेगवेगळ्या विभागांशी समन्वय साधून, या कार्यक्रमाला दिशा देण्यासाठी खालीलप्रमाणे वेगवेगळ्या स्तरावर समित्या गठित करण्यात येत आहेत.

(अ) सल्लागार समिती :

I. मा. ना. श्री. देवेंद्र फडणवीस, मुख्यमंत्री, महाराष्ट्र राज्य	- अध्यक्ष
II. मा. ना. श्री. सुभाष देशमुख, मंत्री (सहकार, पणन व वस्त्रोद्योग)	- उपाध्यक्ष
III. मा. अप्पर मुख्य सचिव, (सहकार) सहकार, पणन व वस्त्रोद्योग विभाग	- सदस्य
IV. मा. प्रधान सचिव, (पणन) सहकार, पणन व वस्त्रोद्योग विभाग	- सदस्य
V. मा. सचिव, ग्राम विकास विभाग	- सदस्य
VI. मा. सचिव, महिला व बाल विकास विभाग	- सदस्य
VII. मा. श्री. प्रवीण परदेशी, अपर मुख्य सचिव, मुख्यमंत्री कार्यालय	- सदस्य सचिव

सल्लागार समितीचे कार्य :- ५००० सहकारी पणन संस्था सक्षमीकरण कार्यक्रमाबाबत मार्गदर्शन करणे.

(ब) सल्लागार समितीच्या निर्देशांवर कार्यवाही करण्यासाठी व या कार्यक्रमाचे प्रभावी समन्वयन व संनियंत्रण करण्यासाठी समन्वय व संनियंत्रण कक्षाची (Coordination & Monitoring Cell - CMC) स्थापना करण्यात येत आहे. ती खालीलप्रमाणे राहिल.

समन्वय व संनियंत्रण कक्ष (CMC) :

I. मा. ना. श्री. सुभाष देशमुख, मंत्री, (सहकार, पणन व वस्त्रोद्योग)	- अध्यक्ष
II. मा. श्री. प्रवीण परदेशी, अप्पर मुख्य सचिव, मुख्यमंत्री कार्यालय	- उपाध्यक्ष
III. सहकार आयुक्त व निबंधक, सहकारी संस्था, महाराष्ट्र राज्य, पुणे	- सदस्य
IV. व्यवस्थापकीय संचालक, महाराष्ट्र राज्य सहकारी मार्केटींग फेडरेशन, मुंबई	- सदस्य
V. पणन संचालक, महाराष्ट्र राज्य, पुणे	- सदस्य
VI. कार्यकारी संचालक, महाराष्ट्र राज्य कृषी पणन मंडळ	- सदस्य
VII. मुख्य कार्यकारी अधिकारी, महाराष्ट्र राज्य ग्रामीण जीवनोन्नती मिशन	- सदस्य
VIII. व्यवस्थापकीय संचालक, महिला आर्थिक विकास महामंडळ, मुंबई	- सदस्य
IX. डॉ. राजाराम दिघे, वि. कार्य अधिकारी, मा. मंत्री सहकार, पणन व वस्त्रोद्योग	- सदस्य सचिव

समन्वय व संनियंत्रण कक्षाचे (CMC) कार्य :

- A. अटल महापणन विकास अभियानांतर्गत सहकारी पणन व्यवस्थेतील ५००० सहकारी संस्था सक्षमीकरण कार्यक्रमाच्या सल्लागार समितीच्या निर्देशांवर कार्यवाही करणे व या कामाचे प्रभावी दिशादर्शन करणे.

- B. ५००० सहकारी पणन संस्था सक्षमीकरण कार्यक्रमासाठी PCPP मॉडेलमध्ये कंपनी (SPV) तयार करण्याचे नियोजन व कार्यवाही करणे.
- C. संस्था सक्षमीकरण कार्यक्रम अंमलबजावणीसाठी (PCPP) कंपनीद्वारे स्वतंत्र यंत्रणा उभी करणे, MIS सिस्टीम तयार करून घेणे.
- D. या कार्यक्रमाचे क्षमता बांधणी कार्यक्रम व माहिती शिक्षण संवाद (IEC) उपक्रमांचे नियोजन करणे.
- E. ५००० सहकारी संस्था सक्षमीकरण कामाचे प्रभावी संनियंत्रण करणे.
  - a. याकामी सहकारी पणन संस्थांची निवड यंत्रणेकडून करवून घेणे.
  - b. सहकारी पणन संस्था सक्षमीकरण कामासाठी पार्टनर संस्थांची निवड करवून घेणे.
  - c. संस्थांचे विकास कृती आराखडे (DAP) व बिझिनेस प्लॅन (BP) तयार करवून घेणे.
  - d. या संस्थांच्या विकास कृती आराखडे व बिझिनेस प्लॅनची प्रत्यक्षात अंमलबजावणी करवून घेणे.
- F. या कार्यक्रमांमध्ये शासनाबरोबर समाजाचे सर्व घटक जसे कॉर्पोरेट कंपन्या, स्वयंसेवी संस्था, सहकारी संस्था, इ.चा सहभाग घेण्यासाठी उपक्रम राबविणे.
- G. याकामी शासनाच्या उपरोल्लेखित विभागांमध्ये / कार्यालयांमध्ये समन्वय करणे.
- H. या कामाचे डॉक्युमेंटेशन करण्यासाठीची कार्यवाही करणे.
- I. यासाठी समन्वय बैठका, व्हिडीओ कॉन्फरन्स, क्षेत्रीय भेटी, दूरध्वनी, ईमेल द्वारा संपर्क, इत्यादी बाबी करणे.

(क) तसेच या कार्यक्रमाच्या क्षेत्रीय स्तरावर प्रभावी अंमलबजावणीसाठी सहकार आयुक्तांपासून जिल्हा उपनिबंधकांपर्यंत पुढील प्रमाणे समित्या करण्यात येत आहेत.

• राज्यस्तरीय अंमलबजावणी व संनियंत्रण समिती :

I. सहकार आयुक्त व निबंधक, सहकारी संस्था, पुणे	- अध्यक्ष
II. महाराष्ट्र सहकार विकास महामंडळ (MCDC) प्रतिनिधी	- सदस्य
III. अध्यक्ष, महाराष्ट्र राज्य सहकारी बँक	- सदस्य
IV. व्यवस्थापकीय संचालक, महाराष्ट्र राज्य सहकारी मार्केटींग फेडरेशन, मुंबई	- सदस्य
V. व्यवस्थापकीय संचालक, विदर्भ सहकारी मार्केटींग फेडरेशन, नागपूर	- सदस्य
VI. कार्यकारी संचालक, महाराष्ट्र राज्य कृषी पणन मंडळ. पुणे	- सदस्य
VII. पणन संचालक	- सदस्य सचिव

राज्यस्तरीय अंमलबजावणी व संनियंत्रण समितीचे कार्ये व जबाबदाऱ्या :

- a. ५००० सहकारी पणन संस्था सक्षमीकरण कार्यक्रम अंमलबजावणीसाठी PCPP मॉडेलमध्ये कंपनी (SPV) तयार करणे.
- b. या SPV द्वारे या कार्यक्रमासाठी स्वतंत्र यंत्रणा उभी करणे, MIS सिस्टीम विकसीत करणे.

- c. ५००० सहकारी पणन संस्थांची निवड करणे.
- d. या संस्थांच्या भागीदार (Partner) संस्थांची निवड करणे.
- e. सहकारी पणन संस्था व भागीदार संस्था (कॉर्पोरेट) मध्ये MoU करणे.
- f. निवडलेल्या सहकारी पणन संस्थांचे विकास कृती आराखडा (DAP) व बिझिनेस प्लॅन (BP) तयार करवुन घेणे, त्यांची अंमलबजावणी करणे.
- g. त्यासाठी क्षमता बांधणी प्रशिक्षणांची व्यवस्था करणे.
- h. कार्यक्रमाचे सनियंत्रण व मुल्यमापन करणे.

(ड) विभागीय अंमलबजावणी व सनियंत्रण समिती :

I. विभागीय आयुक्त	- अध्यक्ष
II. महाराष्ट्र सहकार विकास महामंडळ (MCDC), विभागीय प्रतिनिधी	- सदस्य
III. महाराष्ट्र राज्य सहकारी बँक, विभागीय प्रतिनिधी	- सदस्य
IV. महाराष्ट्र राज्य सहकारी मार्केटींग फेडरेशन, विभागीय प्रतिनिधी	- सदस्य
V. विदर्भ सहकारी मार्केटींग फेडरेशन, विभागीय प्रतिनिधी	- सदस्य
VI. महाराष्ट्र राज्य कृषी पणन मंडळ, विभागीय प्रतिनिधी	- सदस्य
VII. विभागीय सहनिबंधक, सहकारी संस्था	- सदस्य सचिव

विभागीय अंमलबजावणी व सनियंत्रण समितीचे कार्ये व जबाबदाऱ्या :

- a. संस्था सक्षमीकरण कार्यक्रमांमध्ये विभागातील सहकारी पणन संस्थांची निवड करणे.
- b. या संस्थांच्या भागीदार संस्थांची निवड करणे.
- c. सहकारी पणन संस्था व भागीदार संस्था (कॉर्पोरेट) मध्ये MoU करणे.
- d. निवडलेल्या सहकारी पणन संस्थांचे विकास कृती आराखडे (DAP) व बिझिनेस प्लॅन (BP) तयार करवुन घेणे, त्यांची अंमलबजावणी करणे.
- e. कार्यक्षेत्रातील कार्यक्रमाचे सनियंत्रण व मुल्यमापन करणे.
- f. त्यासाठी क्षमता बांधणी प्रशिक्षणांची व्यवस्था करणे

(इ) जिल्हा स्तरावरील अंमलबजावणी समिती :

I. जिल्हाधिकारी	- अध्यक्ष
II. मुख्य कार्यकारी अधिकारी, जिल्हा परिषद	- सदस्य
III. महाराष्ट्र सहकार विकास महामंडळ (MCDC) प्रतिनिधी	- सदस्य
IV. मुख्य कार्यकारी अधिकारी जिल्हा मध्यवर्ती सहकारी बँक	- सदस्य
V. जिल्हा मार्केटींग अधिकारी, महाराष्ट्र राज्य सहकारी मार्केटींग फेडरेशन	- सदस्य
VI. जिल्हा मार्केटींग अधिकारी, विदर्भ सहकारी मार्केटींग फेडरेशन	- सदस्य
VII. जिल्हा मार्केटींग अधिकारी, महाराष्ट्र राज्य कृषी पणन मंडळ	- सदस्य
VIII. प्रकल्प संचालक, जिल्हा ग्रामीण विकास यंत्रणा	- सदस्य
IX. जिल्हा समन्वयक, महिला आर्थिक विकास महामंडळ	- सदस्य
X. जिल्हा उपनिबंधक, सहकारी संस्था	- सदस्य सचिव

जिल्हा अंमलबजावणी समितीचे कार्य व जबाबदाऱ्या :

- संस्था सक्षमीकरण कार्यक्रामांमधे जिल्ह्यातील सहकारी पणन संस्थांची निवड करणे.
- या संस्थांच्या भागीदार संस्थांची निवड करणे.
- सहकारी पणन संस्था व भागीदार संस्था (कॉर्पोरेट) मधे MoU करणे.
- निवडलेल्या सहकारी पणन संस्थांचे विकास कृती आराखडा (DAP) व बिझिनेस प्लॅन (BP) तयार करणे, त्यांची अंमलबजावणी करणे.
- कार्यक्रमाचे सनियंत्रण व मुल्यमापन करणे.
- क्षमता बांधणी प्रतिनिधीची व्यवस्था करणे.

४. सदर शासन निर्णय महाराष्ट्र शासनाच्या www.maharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर उपलब्ध करण्यात आला असून त्याचा संकेतांक २०१७१२११२१५५८०३०२ असा आहे. हा आदेश डिजिटल स्वाक्षरीने साक्षांकित करून काढण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावांने,

(का.गो.वळवी)

उप सचिव, महाराष्ट्र शासन

प्रति,

- १) मा. राज्यपाल यांचे प्रधान सचिव, राजभवन, मलबारहिल, मुंबई
- २) मा. मुख्यमंत्री यांचे अप्पर मुख्य सचिव, मंत्रालय, मुंबई
- ३) मा. मंत्री (सहकार, पणन व वस्त्रोद्योग) मंत्रालय, मुंबई
- ४) मा. सर्व मंत्री व राज्य मंत्री, महाराष्ट्र राज्य, मंत्रालय, मुंबई
- ५) मा. राज्यमंत्री (पणन) यांचे मंत्रालय, मुंबई
- ६) मा. मुख्य सचिव, मंत्रालय, मुंबई
- ७) मा. अ. मु. स. (वित्त) वित्त विभाग, मंत्रालय, मुंबई
- ८) मा. अ. मु. स. (सहकार) सहकार, पणन व वस्त्रोद्योग विभाग, मंत्रालय, मुंबई
- ९) प्रधान सचिव (पणन) सहकार, पणन व वस्त्रोद्योग विभाग, मंत्रालय, मुंबई
- १०) सचिव, ग्राम विकास विभाग, मंत्रालय, मुंबई -३२
- ११) सचिव, महिला व बाल विकास विभाग, मंत्रालय, मुंबई -३२
- १२) व्यवस्थापकीय संचालक, महाराष्ट्र राज्य सहकारी पणन महासंघ मर्या. मुंबई,
- १३) व्यवस्थापकीय संचालक, महिला आर्थिक विकास महामंडळ, मुंबई,
- १४) व्यवस्थापकीय संचालक, विदर्भ सहकारी मार्केटींग फेडरेशन, नागपूर
- १५) सहकार आयुक्त व निबंधक, सहकारी संस्था, पुणे
- १६) सर्व, विभागीय आयुक्त
- १७) सर्व, जिल्हाधिकारी,

- १८) पणन संचालक, महाराष्ट्र राज्य, पुणे,
- १९) कार्यकारी संचालक, महाराष्ट्र राज्य कृषी पणन मंडळ, पुणे
- २०) अध्यक्ष, महाराष्ट्र राज्य सहकारी बँक, मुंबई
- २१) सर्व, मुख्य कार्यकारी अधिकारी जिल्हा मध्यवर्ती सहकारी बँक
- २२) सर्व, मुख्य कार्यकारी अधिकारी, जिल्हा परिषदा,
- २३) सर्व, मुख्य कार्यकारी अधिकारी, महाराष्ट्र राज्य ग्रामिण जीवनोन्नती मिशन, जिल्हा परिषदा
- २४) सर्व, जिल्हा मार्केटिंग अधिकारी, महाराष्ट्र राज्य सहकारी पणन महासंघ मर्या.
- २५) सर्व, प्रकल्प संचालक, जिल्हा ग्रामिण विकास यंत्रणा, जिल्हा परिषद
- २६) सर्व, जिल्हा समन्वयक, महिला आर्थिक विकास महामंडळ, जिल्हा परिषद
- २७) सर्व, महाराष्ट्र सहकार विकास महामंडळ, (MCDC)
- २८) सर्व, महिला आर्थिक विकास महामंडळ
- २९) सर्व, जिल्हा मार्केटिंग अधिकारी, महाराष्ट्र राज्य सहकारी मार्केटिंग फेडरेशन
- ३०) सर्व, जिल्हा मार्केटिंग अधिकारी, विदर्भ सहकारी मार्केटिंग फेडरेशन
- ३१) महालेखापाल, महाराष्ट्र-१/२ (लेखा व अनुज्ञेयता / लेखापरिक्षा), मुंबई/नागपूर,
- ३२) अधिदान व लेखा अधिकारी, मुंबई
- ३३) वित्त विभाग, व्यय-२/अर्थसंकल्प-११, मंत्रालय, मुंबई-३२
- ३४) कार्यासन अधिकारी, १७ स, सहकार, पणन व वस्त्रोद्योग विभाग, मंत्रालय, मुंबई,
- ३५) निवड नस्ती २४ स, सहकार, पणन व वस्त्रोद्योग विभाग, मंत्रालय, मुंबई.